

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie
Kolegium Mediów i Komunikacji Społecznej

Streszczenie rozprawy doktorskiej

**„Kwartalnik Psychologiczny” (1930-1939) na tle światowego
czasopiśmiennictwa psychologicznego w dwudziestoleciu
międzywojennym**

Małgorzata Wcisło

Promotor:

Prof. nadzw. dr hab. Krzysztof Gajdka

Promotor pomocniczy:

dr Ewa Wójcik

Rzeszów 2024

Streszczenie

Monografia przedstawia historię periodyku naukowego „Kwartalnik Psychologiczny” wydawanego w Polsce w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Celem głównym pracy było omówienie powstania i działalności pisma na podstawie dostępnych informacji na jego temat. Cel szczegółowy stanowiło ukazanie periodyku na tle nierozdzielnie z nim złączonej historii rozwoju psychologii i poświęconego jej czasopiśmiennictwa zarówno w kraju, jak i na świecie.

„Kwartalnik Psychologiczny” założony został przez Stefana Błachowskiego w Poznaniu. Obok „Prac z Psychologii Doświadczalnej” Edwarda Abramowskiego i „Polskiego Archiwum Psychologii” Józefy Joteyko był on jednym z bardziej znaczących polskich naukowych pism psychologicznych. Jego wydawanie przerwał wybuch drugiej wojny światowej. Po jej zakończeniu podjęto próby wznowienia wydawania pisma. Ostatecznie jego kontynuatorem został „Przegląd Psychologiczny”.

Historia międzynarodowego czasopiśmiennictwa psychologicznego sięga drugiej połowy XVIII wieku. Pierwsze periodyki psychologiczne pojawiały się w Europie. To Niemcy były pionierem i stanowiły największe europejskie centrum wydawnicze pism psychologicznych. Z biegiem czasu drugim głównym ośrodkiem wydawniczym stały się Stany Zjednoczone. Do roku 1918 ukazało się 365 tytułów poświęconych sprawom psychologii. Światowe czasopiśmiennictwo psychologiczne przeżywało rozkwit zwłaszcza w okresie międzywojennym. Wówczas na świecie wydano ponad 470 tytułów. W tym okresie w Polsce zainicjowano 10 czasopism z dziedziny psychologii. Większość ich stanowiły inicjatywy efemeryczne. Pisma te koncentrowały się wokół dużych instytucji naukowych zlokalizowanych w Warszawie, Poznaniu i Płocku.

W „Kwartalniku” publikowało wielu polskich i zagranicznych naukowców związanych z psychologią, wśród nich: Władysław Witwicki, Alfred Adler, Kurt Lewin czy Henri Piéron. Redaktor naczelny podejmował działania związane z dotarciem do nowych środowisk naukowych i aktywizacją kolejnych autorów, w tym zagranicznych. W ten sposób chciał wzbogacić naukowy potencjał pisma. Ambicją zespołu „Kwartalnika” było dążenie do jak najpełniejszego uczestnictwa w rozwoju periodyku oraz publikowanie w piśmie treści związanych z nauką psychologią. W „Kwartalniku” drukowano dysertacje naukowe, często opierające się na dowodach empirycznych. Publikowano sprawozdania z zagranicznych książek, przegląd krajowych i zagranicznych czasopism oraz działy informacyjne, takie jak: komunikaty, nekrologii czy informacje o międzynarodowych zjazdach i kongresach psychologicznych. Periodyk był kroniką naukowej psychologii. Dawał szansę promocji młodym psychologom, magistrantom i doktorantom, którzy w piśmie zamieszczali fragmenty swoich prac naukowych.

„Kwartalnik Psychologiczny” pełnił funkcję naukotwórczą, informacyjną i promocyjną. Miał to być dobrze rokujący polski akcent na naukowej arenie międzynarodowej. Problematyka rozwoju samych tylko periodyków psychologicznych nie znalazła odzwierciedlenia w twórczości naukowej wielu autorów. Znaczna część bibliografii, z której korzystano w opracowaniu niniejszej dysertacji, odnosiła się wyłącznie do historii psychologii

lub rozwoju czasopiśmiennictwa naukowego. Podstawę źródłową pracy stanowiły archiwalia związane z osobą i działalnością naukową Stefana Błachowskiego.

Metodologicznie projekt ten dotyczył roli i znaczenia periodyku „Kwartalnik Psychologiczny” sytuującego się na styku prasoznawstwa i psychologii. W celu dokonania szczegółowej charakterystyki „Kwartalnika” zastosowano analizę zawartości w zakresie badań ilościowych i jakościowych, przeprowadzoną na podstawie zasobu pisma wydawanego w latach 1930-1939. Na potrzeby dysertacji stworzono klucz kategoryzacyjny, według którego klasyfikowano rozprawy w oparciu o poszczególne dziedziny psychologii.

Monografia składa się z czterech rozdziałów oraz aneksu. W rozdziale pierwszym zostały nakreślone początki międzynarodowego i krajowego czasopiśmiennictwa psychologicznego oraz historia polskiej myśli psychologicznej. Drugi rozdział poświęcony jest historii wydawania „Kwartalnika Psychologicznego”, osobie redaktora naczelnego i jego współpracowników. Rozdział trzeci ukazuje bogactwo treści rozpraw naukowych zamieszczanych na łamach pisma. Ostatni rozdział zawiera analizę ilościową działów drukowanych w czasopiśmie. Aneks zawiera tabelarycznie uporządkowany spis czasopism wydawanych na świecie do czasu wybuchu drugiej wojny światowej. Uzupełnienie stanowi wykaz tabel, wykresów i ilustracji oraz indeks nazwisk oraz tytułów czasopism.

Rozprawa doktorska przedstawia propozycję modelu metodologicznego badań nad czasopiśmiennictwem psychologicznym. Jednocześnie stanowi przygotowanie merytorycznych podstaw, które pozwolą w przyszłości badać problematykę prasoznawstwa psychologicznego.

„Kwartalnik Psychologiczny” odegrał znaczącą rolę w rozwoju polskiej psychologii. Umożliwił propagowanie krajowego i zagranicznego dorobku psychologicznego i stwarzał szansę promocji psychologów, którzy mogli zamieszczać w nim swoje teksty.

Słowa kluczowe: Kwartalnik Psychologiczny, czasopiśmiennictwo psychologiczne, periodyki psychologiczne, prasa psychologiczna, psychologia